

Søndbjerg Kirkes 500 år gamle tårn er i fare for nedstyrtning

Det sengotiske tårn, som muligvis hviler på et endnu ældre af romansk oprindelse, skal sammen med kirken istandsættes for 400.000 kroner.

Søndbjerg Kirkes tårn, der anslås til at være bygget for omkring 500 år siden, er i den alvorligste fare for at styrte sammen. Det er baggrunden for en omfattende restaurering, som indledes i denne uge og som foruden en delvis ommuring og afstivning af tårnet også omfatter mange fornyelsesarbejder i selve kirken. Håndværkerne er allerede gået i gang med at bygge afstivningsstilladser, og om et par dage vil arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted, åbne tårnets tykke, men - som det har vist sig - også brøstfældige mure for at få et indtryk af, hvordan arbejdet kan udføres.

Munkestensmuren på vestsiden bulner faretruende

Det er ikke kommet som nogen overraskelse, at tårnet på den smukke landsbykirke på Thyholm er i fare for at styrte i grus. Forvitringsprocessen har været synlig i en årrække, men i den sidste tid tiltaget stærkt, så murværket nu er ved at bryde sammen i tårnets sydøstre hjørne samtidig med, at det ydre gotiske murværk på sydsiden og også på vestsiden bulner faretruende ud.

Tårnets mure har en anseelig tykkelse. De er 1,10 meter, og man ved, at de i sin tid - antagelig omkring år 1500 - er opført på traditionel vis, således at murene rummer en kerne bestående af marksten og mørtel med en ydre og en indre murstensskal.

Men også tykke og tilsyneladende urokkelige mure kan blive angrebet af tidens tand, og i løbet af mange år har tårnet taget skade af det udsatte vejrlig. Slagvand er trængt inden for murstensskallen og har måske også voldt ødelæggelser i murkernen. Hvor galt det står til, ved man faktisk kun lidt om, indtil der er slået hul på tårnmuren, så arkitekterne kan få et indtryk af, hvor meget der skal fornyes.

Murermestrene Gunner Jeppesen, Uglev og Ejner Lykke, Søndbjerg, ved afstivningen af kirketårnet. - Ved den undersøgelse, som arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm skal foretage, vil det vise sig, om kirketårnet kan holde til en restaurering uden endnu mere omfattende afstivninger. Man vil nødigt risikere, at det 800 år gamle tårn synker i grus under arbejdet.

Den ældste del af tårnet skal bevares.

Det drejer sig om en meget vanskelig opgave, oplyser arkitekt Poul Hansen, Thisted, for vi ved faktisk ikke endnu, hvor meget tårnet kan holde til og hvor mange afstivninger, der skal foretages. Vi kunne foretage afstivninger med jernbjælker, men det ville betyde betydelige indgreb i den ældste del af tårnet, og sådanne indgreb vil vi helst undgå. Derfor må vi gå forsøgsvis til værks. Samtidig hermed er det indlysende klart, at der består en betydelig fare for sammenstyrtning, og det må vi naturligvis også tage hensyn til.

Resterne af et 800 år gammelt romansk tårn.

Den nederste del af Sønderbjerg Kirkes tårn er opbygget af kvadersten som selve kirken, og noget tyder på, at der i sin tid har været et romansk stentårn ved kirken. Det må i så fald være bygget for omkring 800 år siden. I den sengotiske periode, antagelig omkring år 1500, er det nuværende tårn bygget af marksten, mørtel og med udvendige skalmure af munkesten, men det har også været ude for mange istandsættelser, og bag de hvidkalkede mure skjuler sig sporene af adskillige reparationer, foretaget mere eller mindre kyndigt og af forskellige materialer. Derfor ved man også meget lidt om, hvad tårnet kan antages at holde til, og når kvaderstenene fornedet skal tages ud og mures op igen, må der omfattende afstivninger til, hvis ikke trykket ovenfra får det hele til at styrte i grus.

Latinsk tekst og danske runer.

I historisk henseende betragtes Sønderbjerg Kirkes tårn som overordentlig interessant. Ved en restaurering foretaget i 1909, fandt man en kvadersten med en runeinskription, og denne sten er nu anbragt som sokkelsten i tårnet.

Runestenen er særdeles interessant derved, at teksten er på latin, men indhugget med gamle, danske runer, og teksten fortæller både om, hvem der var kirkens bygherre og bygmester. Det er fortalt med priselig korthed således: ”Jacob voldte - Skjalm gjorde”. Stormanden Jacob på Thyholm har altså for 800 år siden bekostet kirken, og bygmesteren Skjalm sørgede for arbejdet. Desuden er der med runer indhugget fire latinske ord, der kan oversættes: ”Hvor altret er, hviler Guds øje”. Om de romanske kirker ved man meget lidt, og derfor betragtes det også som videnskabeligt interessant, at Thyholm har en kirke med en samtidig inskription, der fortæller om byggeriet.

Omfattende istandsættelse i selve kirken.

I Sønderbjerg Kirke var den sidste gudstjeneste foreløbig 2. påskedag, og kirken bliver næppe genåbnet det første år. Kirkeskibets blytag skal repareres, gulvene skal fornyes, stolene ombygges, gulvpanelerne skal sænkes, døbefonten skal flyttes fra nuværende plads i triumfbuen, den elektriske installation skal omlægges, og endelig skal alt træværk males. Hertil kommer, at kirketårnets træværk skal istandsættes, klokkeophængningen skal fornyes, og inde i kirken skal tårnbuen sættes om. Endelig kan nævnes, at kirken allerede har fået nyt varmeanlæg, et varmluftsanlæg med oliefyring i en nyopført bygning uden for kirkegården. I den nye bygning er der samtidig redskabsrum og toiletter.

Udgifter på 400.000 kr.

Arkitektfirmaet forelagde i efteråret 1965 et overslag, hvorefter omkostningerne ved den store istandsættelse ville blive 360.000 kr. Nu må man som følge af prisstigninger regne med 400.000 kr., men arkitekt Poul Hansen betoner, at det på forhånd er vanskeligt at tilrettelægge et overslag for en kirkeistandsættelse af en så vanskelig karakter. Det er muligt, at ødelæggelserne i tårnet viser sig at være mindre omfattende end ventet, men det modsatte kan også være tilfældet.